

Av Ole Bjørn Rekdal

En vandring på akademiske snarveier

Ole Bjørn Rekdal

Førsteamanuensis ved
Avdeling for helse- og
sosialfag ved Høgskolen
i Bergen
E-post: obr@hib.no

Sammendrag

En del av det som formidles som fakta i anerkjente vitenskapelige publikasjoner er basert på ulike former for rykter, og av og til er ryktene såpass sammensatte og fargerike at de kan klassifiseres som akademiske vandrehistorier. Årsaken til at dette kan forekomme, er ulike typer dårlig, slurvete eller uredelig kildebruk fra forfatternes side, kombinert med fagfeller, tidsskrifter og forlag som ikke har gode nok kontrollrutiner. Gjennom et konkret eksempel – at mange tror det er mye jern i spinat fordi forskere gjorde en kommafeil i en tidlig publikasjon om temaet – belyses ulike typer akademiske snarveier, og hvilke uheldige og av og til spektakulære konsekvenser de kan få for formidling av kunnskap.

Mange har tatt til orde for at akademisk slurv og regelrett fusk er et økende problem, og at det kan ha sammenheng med publiseringspress for å nå karrieremål eller score publikasjonspoeng (se f.eks. Elgesem, Jåsund og Kaiser, 1997, s. 44–47; Forskerforum, 2011; Hessen, 2008; Martin, 2008, s. 137). Løsningen for enkelte pressede akademikere blir å finne snarveier, og den korteste og kjappeste varianten er å skrive noe som noen andre allerede har skrevet, vel å merke uten å fortelle leserne sine at så er tilfelle. Plagiering kan være et uhyre effektivt middel for å få fart på et karriereløp, men graden av suksess avhenger naturligvis av at ingen oppdager hva det er man egentlig driver med. Blir man avslørt, er fallhøyden stor, noe en lang rekke akademikere og høyt utdannede politikere – som den avgåtte tyske forsvarsministeren Karl-Theodor Freiherr zu Guttenberg – nylig har fått erfare i fullt monn.

Omtrent på samme tid som Guttenberg og hans avhandling ble plassert i en elektronisk gapestokk på Internett i 2011, skjedde det samme med en doktorgradsavhandling fra prestisjetunge London School of Economics. Saif Al-Islam Alqadhafi – på det tidspunktet ansett som den mest sannsynlige tronfølgeren i Libya – har åpenbart brukt samme teknikk som Guttenberg (se lenker i Rekdal, 2011). I dette tilfellet er det imidlertid et stort spørsmål om Alqadhafi faktisk er skyldig i det han anklages for, nemlig plagiat. Mye tyder på at han har brukt en såkalt ghostwriter, dvs. en person som har skrevet

oppgaven for ham, og at det er denne personen som er skyldig i plagiat (The Independent, 2011a).¹ Skulle dette medføre riktighet, er det grunn til å tro at den som har klippet og limt i dette tilfellet er rimelig glad for at restene av Ghadaffi-familien, inkludert den nå fengslede Saif Al-Islam, er opptatt med andre utfordringer akkurat nå.

Et mer lokalt eksempel er Nils Marius Rekkedal, en norsk professor i militærhistorie som måtte finne seg i at hans 30 år gamle hovedfagsoppgave (Rekkedal, 1980) fra Universitetet i Bergen ble gjenstand for granskning, noe det skulle vise seg å være gode grunner til å gjøre (Dag og Tid, 2010).

En litt annen og kanskje nesten like kjapp snarvei som plagiering, er å dikte opp passende data som kan brukes til en vitenskapelig publikasjon. Sudbø-saken er på ingen måte enestående, og et ferskt eksempel er professor Diederik Stapel – omtalt i media som «en stigende stjerne» innen sosialpsykologi, men som nå er blitt avslørt for masseproduksjon av oppdiktede og «medievennlige» data. Stapel legger seg flat i forhold til anklagene, og han viser til manglende evne til å takle økende publiseringspress som en forklaring på det han har gjort (forskning.no, 2011). Omtrent samtidig med denne avsløringen, kunne VG melde om en forsker ved Universitetet i Stavanger som hadde innrømmet å ha tuklet med ryggmargsvæskeprøvene fra Parkinson-pasienter «for å oppnå resultater som ville vekke oppsikt og sikre hans posisjon som forsker» (vg.no, 24/11-2011).

Uansett alvorlighetsgrad fortjener både Sudbø, Stapel, Guttenberg og Parkinson-forskeren kredit for at de på ulike vis har tatt konsekvensen av sine handlinger, og Alqadhafi skal vi kanskje unnskyldte i denne sammenhengen siden han har vært opptatt med andre ting etter at avsløringene kom frem. Rekkedal, derimot, hevder fortsatt at beskyldningene mot ham dreier seg om bagateller – et «bakholdsangrep» satt i verk av kolleger med underliggende agendaer (Rekkedal, 2011, s. 44).

Her skal vi konsentrere oss om andre og langt vanligere typer akademiske snarveier, men som i sine konsekvenser nødvendigvis ikke er mindre spektakulære enn hva akademikerne nevnt ovenfor har fått til.

Den digitale revolusjonen innen akademia

Det er kanskje ulike meninger om hvorvidt akademikere er mer eller mindre grundige eller redelige enn før. Det som i alle fall er sikkert, er at det er blitt langt enklere å avsløre akademiske snarveier, rykter og andre typer rufs i pen vitenskapelig innpakning (Rekdal, 2010a)². Selv gamle publikasjoner som Rekkedals hovedfagsoppgave fra 1980 kan kjapt og greit skannes og konverteres til søkbar tekst, for så å bli kjørt gjennom et plagiatkontrollprogram. Har man ikke tilgang til et slikt program, er det likevel en overkommelig oppgave å skaffe seg en rimelig god oversikt over omfanget og alvorlighetsgraden i Rekkedals plagiering. Flere av kildene han forsynte seg fra (Andrews, 1973; Buttinger, 1967), uten kildehenvisninger, er nå tilgjengelig i søkbar form på Google Books.

For 25 år siden måtte vi ofte lete oss gjennom svære kortkataloger og fylle ut kompliserte bestillingsskjemaer for så å vente i uker på ett enkelt kildedokument vi måtte være interessert i, for eksempel for å verifisere en kildehenvisning vi hadde kommet over. I dag er det mulig – som en konsekvens av den digitale revolusjonen innen akademia – å skaffe til veie et bredt

spekter av kilder av ulike slag i løpet av sekunder eller minutter. Ved hjelp av formidable databaser, avanserte skannere, OCR-teknologi og nye funksjoner i programvare som Endnote X5, kan vi nå – med litt forberedelse – lese akademiske tekster *sammen med* kildene de bygger på. For de av oss som er gamle nok til å vite hva en kortkatalog er for noe, er det regelrett fascinerende å nå kunne sitte foran en PC med to skjermer og lese et originaldokument på den ene og ha kildene som dokumentet viser til (eller som det *ikke* viser til) på den andre.

Dette åpner opp for mange spennende nye muligheter, men også for enkelte ubehagelige overraskelser. I løpet av kort tid er det blitt svært mye enklere å se hvor mye akademisk svindel som forekommer, hvor mye ryktebasert vitenskap som formidles, hvor mange tvilsomme akademiske snarveier som finnes, og – ikke minst – hvor forskrekkende ofte de benyttes.

Her skal jeg begrense meg til én enkelt type problemstilling, som mange akademikere og deres studenter sliter med å finne den beste løsningen på og hvor snarveiene virkelig flourer: Når man leser en tekst og finner en påstand som man selv ønsker å bruke, og denne påstanden allerede er ledsaget av en kildehenvisning i teksten man leser.

Spinat som viktig kilde for jern

For å illustrere skal jeg ta utgangspunkt i et konkret eksempel jeg kom over for kort tid siden, og som for meg representerte både ny og fascinerende kunnskap. Sitatet som følger, inkludert kildehenvisningen, er hentet fra en artikkel publisert av K. Sune Larsson (1995, s. 448–449) i *Journal of Internal Medicine*:

«*The myth from the 1930s that spinach is a rich source of iron was due to misleading information in the original publication: a malpositioned decimal point gave a 10-fold overestimate of iron content (Hamblin, 1981)³.*»

Grunnen til at jeg festet meg ved dette sitatet, var ikke bare at det snudde opp ned på mine egne forestillinger om at spinat er en god kostkilde for jern. Det mest slående var *hvordan* jeg, og mange andre med meg, gjennom én enkelt kommafeil er blitt forledet til å tro at så var tilfelle.

Etter å ha lest artikkelen til Larsson tok jeg meg tid til en liten rundspørring blant kolleger ved mitt institutt, og konklusjonen var rimelig klar: Forestillingen om at spinat er en god kilde for jern er utbredt på min arbeidsplass, flere tiår etter at kommafeilen ble oppdaget. Et lite søk på nettet indikerer at vi faktisk har å gjøre med en kommafeil med formidable konsekvenser. Foreldre har tydeligvis gjennom generasjoner kastet bort en masse tid, krefter og ikke minst hyggelige middagsstunder ved å mase på sine mer eller mindre anemiske barn for å få dem til å spise en vanligvis temmelig upopulær grønnsak.

Når sant skal sies er det litt jern i spinat, men ikke nevneverdig mer enn i mange andre grønne grønnsaker. Hovedproblemet med bildet av spinat som fremragende kilde for jern, er at spinat også inneholder stoffer som virker sterkt hemmende på absorpsjonen av det jernet som faktisk finnes i grønnsaken (se f.eks. Garrison, 2009, s. 400). Et annet er naturligvis at spinat er noe de færreste av oss er i stand til å spise i vektmessig store mengder. Kort sagt, spinat burde slett ikke være blant førstevalgene for de jernfattige blant oss.

Uansett hvordan man snur og vender på det, er en stor del av oss blitt grundig lurt – og

den som gjorde meg oppmerksom på dette var altså Larsson (1995). Siden mange fortsatt har en feilaktig forestilling om at spinat er en god kilde for jern, er det god grunn til å formidle denne kunnskapen jeg har fått fra Larsson videre. I tillegg er jo denne kommafeilen en glimrende illustrasjon på at en liten tue kan velte store lass, noe som kan tjene som en påminnelse om viktigheten av grundighet for de av oss som driver med formidling av kunnskap og vitenskap.

Hvordan skal jeg så videreformidle denne viktige kunnskapen jeg har funnet? Det følgende skulle være en rimelig dekkende gjengivelse av hva jeg fant i Larsson (1995, s. 448–449):

At spinat er en viktig kilde for jern er en myte som oppstod på 1930-tallet fordi et komma ble feilplassert i en vitenskapelig publikasjon slik at mengdeangivelsen ble det tidobbelte av den reelle.

Dette er omskrevet såpass mye at jeg slipper å bekymre meg for anførselstegn. Spørsmålet er hvordan jeg skal henvise til kilden min når jeg videreformidler kunnskapen om jerninnholdet og kommafeilen på denne måten. Hva skal jeg sette etter setningen min? Her finnes det flere ulike alternativer, og jeg skal i det følgende presentere de vanligste og forsøke å vise noen av konsekvensene av dem.

Plagiat eller bare lat?

Jeg kan naturligvis velge å la setningen stå som den er, uten noen kildehenvisning i det hele tatt. Dette er noe jeg kan tillate meg å gjøre hvis det dreier seg om en allment kjent sannhet, noe som åpenbart ikke er tilfelle her. Skulle jeg finne på å utelate en kildehenvisning i dette tilfellet, kan jeg i verste fall bli beskyldt for plagiat, og de mest naive leserne vil kanskje kunne forledes til å tro at det var *jeg* som oppdaget kommafeilen med de dramatiske konsekvensene. I beste fall vil leserne bare undre seg eller bli frustrert over at jeg ikke presenterer noen form for dokumentasjon på hvordan en såpass spesiell hendelse som denne kommafeilen kom i stand og hvordan den ble oppdaget. Det skal i prinsippet være vanskelig å få påstander av denne typen publisert i vitenskapelige tidsskrifter eller i akademiske bøker, men det skjer dessverre både titt og ofte, noe vi skal se eksempler på mot slutten av denne artikkelen.

Det enkle er ikke alltid det beste

En langt vanligere måte å formidle det mer eller mindre glade budskap om kommafeilen på, er å gjøre det på denne måten:

At spinat er en viktig kilde for jern er en myte som oppstod på 1930-tallet fordi et komma ble feilplassert i en vitenskapelig publikasjon slik at mengdeangivelsen ble det tidobbelte av den reelle (Larsson, 1995, s. 448–449).

Her viser jeg ærlig og oppriktig til kilden hvor jeg rent faktisk fant påstanden, og jeg er til og med vennlig nok til å oppgi sidenumrene hvor den befinner seg. Problemet med denne varianten er at jeg utelater en viktig opplysning: at Larsson bygger påstanden sin på en helt

annen kilde, nemlig Hamblin (1981). Jeg viser altså til noe jeg selv meget vel vet er en sekundærkilde, men holder det skjult for mine lesere at Larsson bare etter beste evne har videreformidlet noe som Hamblin har skrevet 14 år tidligere. En av grunnene til at bruk av sekundærkilder bør unngås, er at informasjon som går gjennom flere ledd har en lei tendens til å endre seg, og dermed kvalitetsmessig forringes underveis. Påstanden min ser med andre ord mer solid ut enn den i virkeligheten er i dette tilfellet.

Det er også andre uheldige sider ved å løse problemet på denne måten. Her er det ikke jeg, men Larsson som får ufortjent kredit for oppdagelsen av kommafeilen. En annen konsekvens er at lesere som måtte ønske å få bekreftet påstanden vil få seg en ubehagelig overraskelse når de oppsøker kilden (Larsson, 1995, s. 448–449) jeg har oppgitt. De vil da oppdage at de er blitt delaktige i et rebusløp, og det eneste de kan gjøre er å legge av gårde mot neste post, som i dette tilfellet er Hamblin og hans artikkel fra 1981 i *British Medical Journal*.

Når jeg selv er fullt klar over at kildehenvisningen har svakheter, kan det være fristende å forsøke å gjøre en puslete dokumentasjon mer overbevisende ved å legge på noen ekstra referanser hvis jeg har dem lett tilgjengelig. I vår digitale tidsalder er det ikke vanskelig å finne flere kilder som forteller om kommafeilen med de dramatiske konsekvensene. Hvis utvalget er stort som her, kan det være lurt å velge alternativer som er publisert i respektable tidsskrifter og/eller av relativt ny dato, som for eksempel denne: (Frangoulis, Carlotti, Eisenhauer & Zervoudaki, 2010, s. 43). Det faktum at disse forfatterne også bruker Hamblin (1981) som kilde for påstanden om kommafeilen, innebærer naturligvis at dokumentasjonen min ikke styrkes i det hele tatt, men det trenger jeg heller ikke å fortelle leserne mine. Hvis jeg vil, kan jeg legge til lange salver med slike henvisninger og få en tilsvarende lengre og mer imponerende litteraturliste med tunge tidsskrifter, flotte forlag og ferske publiseringsdatoer.⁴ Dette er naturligvis akademisk lurendreieri, men det oppdages ikke uten at leseren tar seg tid til å slå opp i kildene som jeg har nevnt. De vil da finne at de alle er sekundærkilder, og at samtlige viser til akkurat den samme setningen i artikkelen til Hamblin (1981).

Ærlighet varer ikke alltid lengst

Et tredje – og enda mer ærlig – alternativ er å vise til kilden jeg har brukt på følgende måte:

At spinat er en viktig kilde for jern er en myte som oppstod på 1930-tallet fordi et komma ble feilplassert i en vitenskapelig publikasjon slik at mengdeangivelsen ble det tidobbelte av den reelle (Hamblin, 1981, sitert i Larsson, 1995, s. 448–449).⁵

Under visse omstendigheter er dette en helt korrekt og fullt ut akseptabel måte å vise til kilder på, og den brukes vanligvis i tilfeller hvor en primærkilde er vanskelig eller umulig å oppdrive. 1981-årgangen av *British Medical Journal* er imidlertid åpent tilgjengelig for alle med internettilgang, og skulle noen bruke denne henvisningsvarianten i akkurat dette tilfellet, kan det kanskje tenkes at det reflekterer en slags pussig kombinasjon av latskap og ærlighet hos forfatteren. Mer sannsynlig er nok at dette dreier seg om en forfatter som ikke ser det som spesielt viktig å følge prinsippet om å tilstrebe bruk av primærkilder eller første-håndsbeskrivelser for påstander som man ønsker å videreformidle i en eller annen form.

Dette dreier seg nødvendigvis ikke om latskap eller mangel på kunnskap og gode prinsip-

per, men kanskje heller om en nesten rørende grad av tillit. Her stoler jeg ikke bare på at Larsson har lest og tolket Hamblin riktig, men også på at Larsson har funnet god nok grunn til å stole på det Hamblin har hevdet. Uansett forklaring er det all grunn til å berømme meg selv for å ha formidlet klinkende klart at jeg har unnlatt å oppsøke primærkilden (Hamblin, 1981), og at min egen formulering av påstanden derfor er det siste, og dermed det svakeste leddet i en kjede av kilder.

Stjeling lønner seg, men ingen regel uten unntak

Et fjerde alternativ – og som nok er langt vanligere enn det vi gjerne skulle ønske – er å løse problemet på denne måten, vel å merke *uten* å oppsøke Hamblin (1981):

At spinat er en viktig kilde for jern er en myte som oppstod på 1930-tallet fordi et komma ble feilplassert i en vitenskapelig publikasjon slik at mengdeangivelsen ble det tidobbelte av den reelle (Hamblin, 1981).

Her viser jeg direkte til en kilde som jeg ikke har oppsøkt selv, og gjør meg dermed skyldig i en akademisk løgn. I dette tilfellet er den samme grad av tillit til Larsson som i forrige eksempel til stede, men forskjellen er at innsatsen nå er langt høyere. Det jeg forhåpentligvis oppnår med denne varianten, er at ingen vil oppdage latskapen min. Jeg later simpelthen som om jeg har tatt jobben med å oppsøke Hamblin (1981), uten at jeg har gjort det. Risikoen ligger i at dette er en ulovlig snarvei, hvor jeg har plagiert Larssons kildehenvisning til Hamblin.

Et attraktivt trekk ved denne populære snarveien er at den vanligvis er umulig å avsløre. Grunnen er at akademikere som Larsson pleier å sjekke sine kilder grundig, og å dobbelt-sjekke at det er samsvar mellom kildene og sin egen tekst før de publiserer noe. Hvis Larsson har forstått Hamblin rett, og Hamblin er til å stole på, får denne meget tvilsomme snarveien ingen uheldige konsekvenser – verken for meg selv, leserne mine eller for sannheten eller påliteligheten i det jeg formidler.

Det å vise til kilder man ikke kjenner, er imidlertid en skummel form for risikosport. Det hender nemlig at akademikere gjør feil eller mistolker, og at fagfellene og redaktøren i prestisjetunge tidsskrifter som *Journal of Internal Medicine* ikke oppdager det. Slike feil og mistolkningsforekommer faktisk ofte nok til at det går an å studere hvor vanlig plagiering av kildehenvisninger er innen ulike fagmiljø. Når flere akademikere tilsynelatende uavhengig av hverandre klarer å gjengi en og samme kilde på nøyaktig like feilaktig måte, er den mest nærliggende forklaringen at de ikke har oppsøkt kilden som de alle viser til. De har knabbet kildehenvisningen fra en sekundærkilde som de slett ikke burde ha stolt på, og dermed fått med seg katta i sekken. Studier av utbredelsen av dette fenomenet er ganske bedrøvelig lesning for de som måtte være opptatt av redelig og god kildebruk innen akademia (se f.eks. Morrissey, 2004, s. 152–154; Simkin og Roychowdhury, 2003; 2005; Wright og Armstrong, 2008)⁶.

Den smale sti har også sine fristelser

De fire variantene ovenfor representerer ulike typer akademiske snarveier, og de innebærer alle en eller annen form for ryktespredning. Fellesnevneren for samtlige er at jeg ikke tar meg tid til å oppsøke den antatte primærkilden eller førstehåndsbeskrivelsen, og ender bare opp med å fortelle videre – på mer eller mindre ærlig måte – hva jeg har lest at Larsson og eventuelt en mer eller mindre lang rekke andre har lest i Hamblin (1981).

Det siste, og klart beste alternativet er naturligvis å ta seg tid til å følge den smale – men i dette tilfellet svært korte og kjappe – sti ved å slå opp i Hamblins artikkel og lese hva hovedpersonen selv skrev om saken. Grunnen er ikke bare at det kan være lurt å forsikre seg om riktigheten eller påliteligheten til det man skriver; det kan også være nyttig å undersøke mulighetene for at det kan være flere interessante ting å finne i denne kilden.

I akkurat dette tilfellet er det faktisk *svært* mye mer interessant å hente i det vi så langt har antatt er primærkilden for kommafeilen. Det viser seg faktisk at Larsson har feilaktig gjengitt kilden sin, og på toppen av det hele – at Hamblin slett ikke er til å stole på i dette spørsmålet. I Hamblins (1981, s. 1671) artikkel i *British Medical Journal* finner vi følgende:

«The discovery that spinach was as valuable a source of iron as red meat was made in the 1890s [...] German chemists reinvestigating the iron content of spinach had shown in the 1930s that the original workers had put the decimal point in the wrong place and made a tenfold overestimate of its value. [...] For a source of iron Popeye would have been better off chewing the cans.»

Med andre ord oppsto myten om jerninnholdet i spinat slett ikke i 1930-årene, slik jeg trodde etter å ha lest Larsson (1995). Ifølge Hamblin ble kommafeilen gjort 40 år tidligere, men ble *oppdaget* eller *avslørt* i 1930-årene, og Hamblin gjør det også klinkende klart at det ikke var han selv som gjorde det. Den tredje og mest forbløffende overraskelsen man får ved å lese Hamblins artikkel er imidlertid at påstanden om kommafeilen ikke er ledsaget av noen kildehenvisning eller annen forklaring på hvem som plasserte kommaet feil og hvem som skal krediteres oppdagelsen av feilen.

Jeg har altså tatt meg bryet med å oppsøke den antatte primærkilden, Hamblins artikkel, bare for å oppdage at saken slett ikke var så enkel som jeg trodde. Her kan det være fristende å fortrenge det jeg nå har oppdaget – at dette med kommafeilen så langt er en udokumentert påstand, det man gjerne kaller et rykte. En mulighet er å korrigere det opprinnelige sitatet mitt, for eksempel på denne måten:

Myten om at spinat er en viktig kilde for jern har sin opprinnelse i en kommafeil i 1890-årene, og som ikke ble oppdaget før 40 år senere av tyske forskere (Hamblin, 1981, s. 1671).

Her har jeg gjort min akademiske plikt ved å oppsøke Hamblin (1981), og har fått justert formuleringen slik at den stemmer med hva Hamblin faktisk skrev. Lar jeg dette gå i trykken, gjør jeg meg imidlertid fortsatt skyldig i å videreformidle et rykte og i å pynte på det med en henvisning til et respektabelt tidsskrift. Jeg vet egentlig godt at Hamblins påstand mangler dokumentasjon, men bruker den likevel, for eksempel fordi den passer så godt inn i argumentasjonen i artikkelen jeg skriver på. Svært mange har åpenbart gjort nettopp dette, og resultatet er – som vi skal se – en akademisk rykteflom som det ser ut til å være umulig å stoppe.

Når man ønsker å viderefremde en påstand av såpass spesiell karakter som denne – en kommafeil som angivelig fikk millioner av mennesker til å spise mer spinat – og så oppdager at denne påstanden mangler dokumentasjon, er nok det tryggeste og klokkeste å glemme hele saken. Klarer man ikke det, bør man i det minste bake inn en eller annen type reservasjon i formuleringene sine, slik David A. Kronick (1985, s. 75) gjorde da han skrev det følgende, med henvisning til Hamblin (1981):

«Typographical errors, for example, do occur. It has been suggested that spinach got its reputation as a dietary supplement because of a misplaced decimal point in which the iron value was given as ten times higher than it was.» (min utheving)

Sitatet inngår i en sammenheng hvor Kronick understreker at lesere har et delansvar, sammen med redaktører og fagfeller, for å lese akademiske bidrag med kritisk blikk. Dette innebærer å være på utkikk etter alle typer svakheter, inkludert kommafeil, og det neste eksempelet Kronick bruker er et tilfelle hvor en pasient døde på grunn av nettopp dette: en kommafeil som forekom i en vitenskapelig publikasjon. Selv med reservasjonen som ligger innbakt i formuleringen «it has been suggested that», er det nok likevel liten tvil om at vi her har et relativt malplassert eksempel. I sin argumentasjon for at kilder skal leses kritisk, har Kronick faktisk gitt oss et eksempel på at han selv ikke har gjort dette i tilstrekkelig grad i dette tilfellet. Det er nemlig ingenting som tyder på at kommafeilen om jerninnholdet i spinat noensinne ble gjort av noen som helst.

I rettferdighetens navn er det god grunn til å unnskyldte Kronick i dette tilfellet. Hamblin har ingen kildehenvisninger i teksten sin, og litteraturlisten han presenterer på slutten av artikkelen som en slags sekk med dokumentasjon er så uoversiktlig at de fleste vil miste motet selv ved første øyekast. Kronick bør heller berømmes for å ha lagt inn sin lille reservasjon «it has been suggested that». Problemet er at slike formuleringer og forbehold har en lei tendens til å endre seg eller forsvinne i overgangen mellom ulike akademiske publikasjoner. Når dette skjer, kan hypoteser og rykter forvandles til vitenskapelige faktum, noe vi snart skal se et spektakulært eksempel på.

Når troll går i ord

Tar vi et tilbakeblikk på Larssons (1995, s. 448–449) innledende sitat og den påfølgende setningen i originalartikkelen, får vi et glimrende eksempel på hvordan troll i enkelte tilfeller virkelig kan gå i ord:

«The myth from the 1930s that spinach is a rich source of iron was due to misleading information in the original publication: a malpositioned decimal point gave a 10-fold overestimate of iron content (Hamblin, 1981). Once a paper with misleading information has been published, it is almost impossible to stop citation.» (min utheving)

Det ironiske med de to publikasjonene vi startet med (Larsson, 1995 og Hamblin, 1981) er at de er skrevet av akademikere som stiller seg på barrikadene i kampen mot uredelig og dårlig forskning og kunnskapsformidling. Larssons regelrett harmdirrende artikkel, med tittelen *The dissemination of false data through inadequate citation*, handler om hvordan akademikere

ukritisk videreformidler forskningsresultater og påstander som det er gode grunner til å stille spørsmålstegn ved, og artikkelen siteres i sammenhenger hvor dette poenget trekkes frem.* Larsson har åpenbart et viktig budskap, men kom altså i skade for selv å gjøre nettopp det som han kritiserer andre for i sin egen artikkel. Når Larsson gjengir sin kilde (Hamblin, 1981), bommer han ikke bare på årstallet for kommafeilens unnnfangelse og hvem som var «oppdageren» av den. Larssons tema tatt i betraktning er nok likevel det mest forbløffende at han i tillegg har oversett det faktum at Hamblin ikke presenterer noen som helst form for dokumentasjon for sin oppsiktsvekkende påstand.

En akademisk vandrehistorie

Hamblins artikkel – med den korte, men talende tittelen *Fake!* – blir enda hyppigere sitert og får rosende omtale av akademikere som er opptatt av redelighet og pålitelighet.* Hans lille fortelling om kommafeilen har også en utbredelse som strekker seg langt utover akademia – til aviser, ukeblader, TV-programmer og ikke minst nettsider, inkludert de som ironisk nok har som formål å avsløre myter og vandrehistorier.*

Svært få har stilt spørsmålstegn ved den manglende dokumentasjonen på at det var en kommafeil som var opprinnelsen til at mange går rundt og tror at spinat er en viktig kilde for jern, og kanskje også plager barna sine med de praktiske konsekvensene av en slik forestilling. Det finnes imidlertid et unntak.

Mike Sutton er en britisk kriminolog som slett ikke ga opp etter å ha lest Hamblins artikkel og i likhet med meg slet med å finne ut av den mildt sagt forvirrende litteraturlisten hans. Sutton (2010a, s. 7) gjorde som vi alle burde være langt flinkere til å gjøre i slike tilfeller: Han kontaktet Hamblin direkte og spurte hvor han hadde dette med kommafeilen fra. Hamblin svarte at han rett og slett ikke kunne huske det, men følte seg sikker på at han hadde hørt eller lest det et sted. Historien kunne sluttet her med Suttons (2010b) fascinerende argumentasjon for at det var andre forhold, som f.eks. forurensning under analyseprosessen, som ga de høye verdiene for jerninnhold i spinat på 1800-tallet, og altså slett ikke noen kommafeil.

Det er ikke bare kommafeilen som lever sitt eget liv som følge av disse akademiske snarveiene, men også koblingen mellom Skipper'n og jern. Elzie Crisler Segar, skaperen av Skipper'n, hadde ifølge Sutton (2010a, s. 13–14) et helt annet næringsstoff enn jern i mente da han profilerte akkurat denne grønnsaken i de harde 30-årene, nemlig vitamin A.

Etter at Suttons artikkel ble publisert i 2010, gikk det ikke lang tid før nye opplysninger kom på bordet. En leser ved navn Bonnie Taylor-Blake gjorde Sutton oppmerksom på at en viss Arnold E. Bender kunne være kilden som Hamblin ikke kunne huske, og kriminologen tok umiddelbart saken et steg videre (Sutton, 2010b). I sin tiltredelsesforelesning i 1972 ved Queen Elizabeth College, University of London, kom Bender med følgende bemerkning om jerninnholdet i spinat: «the fame of spinach may well have grown from a misplaced decimal point» (Bender, 1972, sitert i Sutton, 2010b, s. 1).

Bender gjentok nøyaktig samme formulering i boka *The facts of food* som kom ut i 1975 (s. 15) og i en tidsskriftsartikkel (Bender, 1975b, s. 142) samme år. To år senere skrev han (1977) et kort leserinnlegg i *Spectator*, hvor hypotesen om kommafeilen opptrer i litt sterkere

ordelag: «The fame of spinach appears to have been based on a misplaced decimal point.» I 1982 – året etter at Hamblin, basert på noe han hadde hørt eller lest et eller annet sted, slo fast at det virkelig ble gjort en kommafeil – brukte Bender (Bender og Bender, 1982, s. 55) følgende formulering i en lærebok for medisinerstudenter: «the belief can be traced back to a mistake in the transcription of analytical results in 1870, when a decimal point was misplaced.» Antydningen er nå blitt til en påstand, men heller ikke her er opplysningene ledsaget av noen kildehenvisning. Det er derfor vanskelig å vite om Bender i 1982 kan ha vært påvirket av Hamblins 1981-artikkel eller om hans gradvise endring av formulering kan være et utslag av et allmennmenneskelig fenomen som visstnok skal ha spesielt høy forekomst blant sportsfiskere.

Bender og Hamblin har ikke bare gitt verden noen fargerike eksempler på at akademikere på høyeste nivå kan være ganske slumsete med sin dokumentasjon og sine kildehenvisninger. Hva som skjedde med kommafeilen mellom 1972 og 1982 har også gitt oss anledning til å observere en akademisk vandrehistories unnnfangelse, og til å studere mikrodynamikken bak de ofte spektakulære utslagene av hviskeleken. Det avgjørende øyeblikket var åpenbart da Benders «appears to have been» ble erstattet med «was» av Hamblin.

Hamblin hadde med andre ord sannsynligvis helt rett i at han hadde hørt historien om kommafeilen et eller annet sted, men kom altså i skade for å bruke termer som forvandlet Benders antydning eller hypotese til et faktum, og som så ble velsignet med pålitelighetsstempelen British Medical Journal.

Hva passer bedre i denne artikkelen om ulike former for dårlig akademisk kildebruk enn her å komme med et positivt eksempel? Terence Hamblin, mannen som gjorde den ikke-dokumenterte og sannsynligvis ikke-eksisterende kommafeilen kjent for verden i 1981, skrev i desember 2010 følgende kommentar til Mike Suttons siste bidrag til utredningen:

«Thanks for pointing out my mistake of 29 years ago. I never could remember where I had first seen the decimal point story – I thought it was in Reader's Digest. I am very pleased to see that you have uncovered the whole story and very willing to admit that I was wrong. Incidentally my name is Terence, not Terrance.» (Sutton, 2010b, s. 7)

Vi gjør alle våre feil, og viktigheten av å kunne innrømme dem gjelder på de fleste arenaer, ikke minst den akademiske. Hamblin gjorde åpenbart en tabbe, for ikke å si blemme, men ansvaret for at påstanden om kommafeilen er blitt blåst opp til en ustoppelig vandrehistorie ligger imidlertid hos en svært lang rekke akademikere og andre som ikke har lest og brukt sine kilder med kritisk sans. En del av forklaringen ligger nok i at mange av oss har en tendens til å la oss blende av skrevne ord, og spesielt hvis de forekommer i prestisjetunge tidsskrifter eller i bøker utgitt på respektable forlag.

Når sirkelen sluttes

Det viser seg at historien om kommafeilen faktisk er blitt publisert av Reader's Digest. Det skjedde imidlertid etter at Hamblin skrev om den. Den følgende tekstsnutten er hentet fra den norske versjonen (Det Beste, 1991, s. 264) av en bok som Reader's Digest (1988) utga,

ironisk nok med tittelen *Facts and fallacies*, syv år etter at Hamblin publiserte sin artikkel i *British Medical Journal*:

Det var ikke Skipper'n som tok feil, men Hamblin, og en formidabel flokk med akademikere og mange andre – blant dem *Reader's Digest* – som ukritisk fulgte i hans fotefar.

Her er vi igjen tilbake ved det første eksempelet (*Plagiat eller bare lat?*) på dårlig kildebruk, hvor vi valgte å vise til kommafeilen uten å henwise til noen kilde i det hele tatt. Kommafeilen og forestillingen om at Skipper'n spiste spinat på grunn av jerninnholdet, lever nemlig nå sitt eget liv gjennom langt mer respektable kilder enn de som utgis av *Reader's Digest*.

Akademikere og redaktører er som alle andre. De liker gode historier, har sansen for humor, og setter av og til andre hensyn til side hvis noe er morsomt, spektakulært eller nyttig nok for et eller annet formål. Kommafeilen som Bender antydte, og som Hamblin på særdeles tynt grunnlag slo fast som en sannhet, er blitt allemannseie nok i enkelte miljøer til at man nå tydeligvis trygt kan bruke den i artikler og bøker utgitt av respektable forlag helt uten kildehenvisninger, verken til Bender, Hamblin eller andre (se f.eks. Adesman, 2009, s. 39; Coughlin, 1984, s. 116; De Beuckelaer, 2002, s. 194; Gustavii, 2003, s. 116).

Æres den som æres bør

Når sant skal sies – selv om «kunnskapen» om kommafeilen er blitt allemannseie i enkelte miljøer, så får Hamblin ofte sin fortjente kredit for «oppdagelsen» av den. Det er nok likevel et stort spørsmål om hvor stor pris han setter på å lese tekster som denne:

«T. J. Hamblin debunked the belief that spinach is a rich source of iron by tracing the Popeye-spinach myth to a mistake by the original investigators in the 1930s who put the decimal point in the wrong place and made a tenfold overestimate of iron content.» (Skrabanek og McCormick, 1992, s. 37)

Sitatet er hentet fra en bok, ironisk nok enda en gang, med tittelen *Follies and fallacies in medicine*. Går vi tilbake og sammenligner med det første innledende sitatet fra Larsson, ser

vi her dette forunderlige fenomenet innen akademien: Forfattere som tilsynelatende helt uavhengig av hverandre (Larsson (1995) henviser ikke til Skrabanek og McCormick (1992)) og på regelrett forbløffende vis presterer å gjengi én og samme kilde på akkurat samme feilaktig måte, og i dette tilfellet attpåtil bruke temmelig like formuleringer.

Det store spørsmålet er naturligvis om Larsson i det hele tatt har oppsøkt kilden han viser til (Hamblin, 1981) eller om han i stedet baserte seg på en sekundærkilde som ikke finnes i litteraturlisten hans: boka til Skrabanek og McCormick. I så fall har vi en glimrende illustrasjon på hvor ille det kan gå når man stoler så blindt på andre akademikere at man tør kopiere deres kildehenvisninger uten å oppsøke kildene de viser til.

Skrabanek og McCormick er nok etter alt å dømme de ansvarlige for den imponerende samlingen av feil og svakheter som vi så langt har tillagt Larsson. Hvis Larsson «bare» har kopiert en kildehenvisning fra en kilde han ikke har oppgitt, og uheldigvis fått med seg flere katter i sekken, er naturligvis ikke dette noe mindre kritikkverdige, og spesielt ikke hvis man tar temaet for (og temperaturen i) hans artikkel i betraktning: *The dissemination of false data through inadequate citation*. Skrabanek og McCormick er nok de som først tråkket i salaten – for ikke å si spinaten – men Larssons spektakulære selvmål tre år etterpå vil nok bli stående igjen som langt mer legendarisk.⁷

Det mest betenkelige med at akademikere kopierer kildehenvisninger fra hverandre, er ikke bare at feilaktige påstander viderefremmes. I slike tilfeller får man, som i dette tilfellet, et sett av tilsynelatende uavhengige og gjensidig bekreftende – men riv, ruskende gale – gjengivelser av et fenomen eller en påstand.

Det er nok dette som er bakgrunnen for at enkelte akademikere nå føler det er overflødig å oppgi noen kilde for kommafeilen. En lang rekke tilsynelatende uavhengige kilder har i 30 år gjensidig bekreftet hverandres budskap om at det faktisk ble gjort en kommafeil en eller annen gang mellom 1870 og 1940. Fortellingen om kommafeilen er dermed blitt allmennkunnskap, på tross av at ingenting tyder på at den noen gang skjedde, og den kommer kanskje til å leve et like langt og rikt liv som den feilaktige forestillingen om at spinat er en god kilde for jern.

Skipper'n vinner alltid til slutt

I februar 2011 publiserte nettversjonen av The Independent (2011b) en artikkel med tittelen *Popeye had it right: spinach really does make you stronger*. Her kommer det nok et næringsstoff – nemlig uorganisk nitrat – på banen og som kompliserer diskusjonen om det var jern (Hamblin, 1981), folinsyre (Hunter, 1971) eller vitamin A (Sutton, 2010a) som gjør vår alles kjære Skipper'n så sterk. Dette er et tema som er utenfor både min kompetanse og mitt interessefelt, men jeg fant likevel noe verdifullt blant de mange leserkommentarene på slutten av denne avisartikkelen:

«The story that the iron content of spinach was a myth based on a misplaced decimal point is itself a myth. Spinach has a lot of iron, just like other green vegetables, but it is unavailable for absorption.»

I should know, I was the one who was responsible for propagating the myth in a BMJ article.»

Kommentaren er signert «Terry Hamblin». Den vil nok ha begrenset effekt i forhold til å demme opp for vandrehistorien Hamblin selv satte i gang i 1981, men hvis signaturen er ekte, er det noe heroisk over denne offentlige innrømmelsen. De fleste av oss har tatt våre snarveier, men det store spørsmålet er hva vi gjør når vi blir avslørt eller oppdager at feiltrinnene våre får uheldige konsekvenser. Hamblin har her gitt oss alle et glimrende eksempel til etterfølgelse, og det er første gang jeg har tatt meg tid til å trykke på «liker»-knappen som gjerne finnes ved siden av slike leserkommentarer i nettaviser.

Konklusjon

Det er noe trist med alle vandrehistoriene som nå for tiden avgår ved døden eller mister snerten sin fordi såpass mange mennesker finner det meningsfullt å etterforske dem for så å legge de avslørende resultatene ut på nettsider til allmenn beskuelse. Vandrehistorier er ikke bare fascinerende og fargerike historier; de er også en del av vårt sosiale repertoar. Når vi mister dem, må vi finne noe annet å snakke om, og som kanskje ikke er like engasjerende, morsomt og brobyggende som en god vandrehistorie.

Jeg har likevel ikke dårlig samvittighet for å ha vært med på å ødelegge historien om kommafeilen som fikk millioner til å spise spinat. Akademiske publikasjoner bør ha høyere krav til sannhet og korrekthet enn andre fora, og skal ikke være en boltreplass for rykter og vandrehistorier. Nøyaktige, fullstendige, korrekte, relevante og ikke minst redelige kildehenvisninger er et av de viktigste verktøyene vi har for å kunne sikre oss mot dette.

Denne artikkelen gir nok en temmelig begredelig fremstilling av akademisk kildebruk. Det er likevel mye beundringsverdig å se i hvordan ulike aktører har håndtert dette ryktet som på forbløffende vis fikk status som et faktum gjennom én enkelt ubetenksom setning i *British Medical Journal* i 1981. Kronick fornemmet at dokumentasjonen kanskje ikke var helt som den burde, og la inn sin lille reservasjon i formuleringen sin. Sutton gravde seg nedover i saken og avslørte at Hamblins «avsløring» av myten om det overdrevne jerninnholdet bare var nok en myte. En enda større helt i dette er selveste Hamblin. Han begikk en tabbe for 30 år siden, men gjør fortsatt det han kan for å rette opp skaden. Det siste er nok en håpløs oppgave, og årsaken er at det åpenbart finnes mange akademikere som tror at alt de ser på trykk er sant, med eller uten kildehenvisning, bare det er trykket i en rimelig respektabel akademisk publikasjon.

De største heltene i denne saken er imidlertid usynlige i dette landskapet: De som leste om den fascinerende kommafeilen i en eller flere av disse kildene og fant ut at de dessverre ikke kunne bruke den fordi kildehenvisningene og dokumentasjonen var for dårlig. Mennesker med slike holdninger er de viktigste drivkreftene for vitenskapelig utvikling og kunnskapsproduksjon, men de blir dessverre ofte tapere i et system hvor man prioriterer kvantitet fremfor kvalitet og publikasjonspoeng fremfor andre og viktigere poenger.

* Se sluttnote 4.

Litteratur

- Adesman, A. (2009). *Babyfacts : the truth about your child's health, from newborn through preschool*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Alqadhafi, S. Al-Islam (2007). *The role of civil society in the democratisation of global governance institutions: From 'Soft Power' to collective decision-making?* PhD, The London School of Economics and Political Science, London.
- American Medical Association (2007). *AMA manual of style: a guide for authors and editors* (10. utgave). New York: Oxford University Press.
- Andrews, W. R. (1973). *The village war : Vietnamese Communist revolutionary activities in Dinh Tuong province, 1960–1964*. Columbia: University of Missouri Press.
- Bender, A. E. (1975a). *The facts of food*. London: Oxford University Press.
- Bender, A. E. (1975b). The meaning of nutrition in a changing society. *Journal of the Canadian Dietetic Association*, 36(1), 137–149.
- Bender, A. E. (1977). Iron in spinach. *Spectator*, 9. juli, 18.
- Bender, A. E. & Bender, D. A. (1982). *Nutrition for medical students*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Buttinger, J. (1967). *Vietnam: A dragon embattled (volume II: Vietnam at war)*. New York: Frederick A. Praeger.
- Coughlin, R. (1984). *The ascent of mathematics*. New York: MacGraw-Hill Book Company.
- Dag og Tid (2010). Plagiat får ingen følgjer for professor. *Dag og Tid*, 5. februar 2010. Nedlastet 11. november 2011 fra <http://www.dagogtid.no/nyhet.cfm?nyhetid=1693>
- De Beuckelaer, G. M. (2002). *It's broken, let's fix it : the Zeitgeist and modern enterprise*. Berlin: Springer.
- Det Beste (1991). *Forbløffende fakta : det pussige, det fantastiske, det uforklarlige*. Oslo: Det Beste A/S.
- Elgesem, D., Jåsund, K. & Kaiser, M. (1997). *Fusk i forskning : en studie av uredelig og diskutabel forskning ved norske universiteter*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteer.
- Forskerforum (2011). Vanskeligere å ta forskningsjuks. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.forskerforum.no/wip4/vanskeligere-aa-ta-forskningsjuks/d.epl?id=1101874>
- forskning.no (2011). Forsker diktet opp data. *forskning.no*, 7. november 2011. Nedlastet 12. november 2011 fra <http://www.forskning.no/artikler/2011/november/303845>
- Frangoulis, C., Carlotti, F., Eisenhauer, L. & Zervoudaki, S. (2010). Converting copepod vital rates into units appropriate for biogeochemical models. *Progress in Oceanography*, 84(1–2), 43–51.
- Garrison, C. D. (2009). *The Iron Disorders Institute guide to anemia* (2. utgave). Nashville: Cumberland House.
- Gustavii, B. (2003). *How to write & illustrate a scientific paper*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hamblin, T. J. (1981). Fake! *British Medical Journal*, 283(6307), 1671–1674.
- Hessen, D. O. (2008). Kvantitetstyranniet. *Morgenbladet*, 18. april 2008. Nedlastet 13. januar 2012 fra http://beta.morgenbladet.no/debatt/2008/kvan_ti_tets_ty_ran_ni_et
- Hunter, R. (1971). Points of View: Why Popeye took spinach. *The Lancet*, 297(7702, 10 April), 746–747.
- Kronick, D. A. (1985). *The literature of the life sciences: reading, writing, research*. Philadelphia: ISI Press.
- Larsson, K. S. (1995). The dissemination of false data through inadequate citation. *Journal of Internal Medicine*, 238(5), 445–450.
- Lawrence, D. W. (2008). *The information-seeking behaviors of professionals and information sources in the field of injury prevention and safety promotion*. Stockholm: Division of International Health, Department of Public Health Sciences, Karolinska Institutet.
- Martin, B. (2008). Comment: Citation shortcomings: Peccadilloes or plagiarism? *Interfaces*, 38(2), 136–137.

- Morrissey, L. J. (2004). Bibliometric and bibliographic analysis in an era of electronic scholarly communication. *Science & Technology Libraries*, 22(3), 149–160.
- Reader's Digest Association (1988). *Facts & fallacies*. Pleasantville: Reader's Digest Association.
- Rekdal, O. B. (2010a). Kronikk: Akademiske hundredager. *forskning.no*, 30. september 2010. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.forskning.no/artikler/2010/september/266394>
- Rekdal, O. B. (2010b). Kronikk: Onani med overraskelser. *forskning.no*, 2. november 2010. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.forskning.no/artikler/2010/november/269362>
- Rekdal, O. B. (2011). Kronikk: Plagiat som barnemat. *forskning.no*, 15. april 2011. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.forskning.no/artikler/2011/april/285883>
- Rekkedal, N. M. (1980). *The destruction of oppression: insurgency and counter-insurgency in South Vietnam 1954 to 1965: a case study of Dinh Tuong province*. Hovedfagsoppgave i historie, Universitetet i Bergen, Bergen.
- Rekkedal, N. M. (2011). Kommentar til debatten mellom Magnus Petersson og Jacob Børresen. *Norsk militært tidsskrift*, 2011(4), 44–45.
- Simkin, M. V. & Roychowdhury, V. P. (2003). Read before you cite! *Complex systems*, 14(3), 269–274.
- Simkin, M. V. & Roychowdhury, V. P. (2005). Stochastic modeling of citation slips. *Scientometrics*, 62(3), 367–384.
- Skrabaneck, P. & McCormick, J. (1992). *Follies & fallacies in medicine* (2. utgave). Glasgow: The Tarragon Press.
- Steel, C.M. (1996): Read before you cite. *Lancet*, 348(9021), s. 144.
- Sutton, M. (2010a). Spinach, Iron and Popeye: Ironic lessons from biochemistry and history on the importance of healthy eating, healthy scepticism and adequate citation. *Internet Journal of Criminology*. Nedlastet 13. januar 2012 fra http://www.internetjournalofcriminology.com/Sutton_Spinach_Iron_and_Popeye_March_2010.pdf
- Sutton, M. (2010b). The spinach, Popeye, iron, decimal error myth is finally busted. *BestThinking*. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.bestthinking.com/articles/science/chemistry/biochemistry/the-spinach-popeye-iron-decimal-error-myth-is-finally-busted>
- The Independent (2011a): Gaddafi son's LSE thesis 'written by Libyan academic'. *The Independent*, 6. mars 2011. Nedlastet 17. oktober 2011 fra <http://www.independent.co.uk/news/education/education-news/gaddafi-sons-lse-thesis-written-by-libyan-academic-2233667.html>
- The Independent (2011b). Popeye had it right: spinach really does make you stronger. *The Independent*, 2. februar 2011. Nedlastet 13. januar 2012 fra <http://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/health-news/popeye-had-it-right-spinach-really-does-make-you-stronger-2201458.html>
- vg.no (24/11–2011). Parkinsonforsker tatt for alvorlig juks. *vg.no*, 24. november 2011. Nedlastet 13. januar fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10040433>
- Wright, M. & Armstrong, J. S. (2008). The ombudsman: Verification of citations: Fawltly towers of knowledge? *Interfaces*, 38(2), 125–132.

Noter

- 1 Saif Al-Islam Alqadhafi kommer uansett med en sannhet med modifikasjoner i avhandlingen sin:
I certify that the thesis I have presented for examination for the MPhil/PhD degree of the London School of Economics and Political Science is solely my own work other than where I have clearly indicated that it is the work of others. (Alqadhafi, 2007: 2)
- 2 For spesielt interesserte, se også en oppfølger til den nevnte kronikken, denne gangen om snarveier innen journalistikk – en bransje med langt mer brutalt publiseringspress enn den akademiske: *Onani med overraskelser* (Rekdal, 2010b).
- 3 Larssons artikkel bruker Vancouverstilen, og henvisningen til Hamblin opptrer derfor som en sluttnote i originalartikkelen.
- 4 Det er andre situasjoner hvor det kan være fristende å legge på lange tirader med henvisninger som har liten eller ingen funksjon. I denne artikkelen finnes det flere steder hvor dette både fort og enkelt kunne vært gjort, med en mangedobling av lengden på litteraturlisten som resultat. De mest åpenbare er merket med * i teksten. En av konsekvensene av den digitale revolusjonen er at det å finne og håndtere relevante kilder er blitt så enkelt at det oppstår et sorteringsproblem i forhold til hvor mange og hva slags kildehenvisninger man bør bruke.
- 5 I andre henvisningsstiler vil kildehenvisningen se annerledes ut, men prinsippet om viktigheten av å formidle klart at man henviser via en sekundærkilde er det samme. I medisinsk litteratur som følger *AMA manual of style: a guide for authors and editors* (American Medical Association, 2007: 61) vil denne henvisningen stå som en sluttnote i teksten og se slik ut bak i litteraturlisten:
Hamblin, T. Fake. *Br Med J.* 1981;283(6307):1671–1674. Cited by: Larsson, K. The dissemination of false data through inadequate citation. *J Intern Med.* 1995;238(5):445–450.
- 6 Det er her på sin plass å nevne at Simkin og Roychowdhury – og deres rystende tall for hvor ofte akademikere viser til kilder de selv ikke har oppsøkt – har fått velbegrunnet kritikk (Lawrence, 2008: 31–32). Hvis man ser bort fra konklusjonen, gir materialet de to studiene bygger på like fullt god grunn til bekymring.
- 7 Med fare for at ironiske poenger kan ta overhånd i denne artikkelen: Jeg ble oppmerksom på Larssons artikkel (1995) gjennom et leserbrev i *The Lancet* med den talende tittelen *Read before you cite* (Steel, 1996). Her vises det til Larsson (1995) som en publisasjon som har satt problemet med dårlig kildebruk og henvisningspraksis på agendaen.